

जाहिरातींचे दर.

सालील पत्र्यावर चौकशी

करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ,

'दुर्गाधवास', पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४.

(टपाल हॉमिल माफ)

किरकोळ अंकास

एक आणा.

'अर्थ' एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष २

पुणे, बुधवार, तारीख १२ ऑगस्ट, १९३६.

अंक ३३

दि गुड-वुइल

ऑशुअरन्स कंपनी लि.

पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल

विमोदारास

भरपूर सबलती

मारुह हस्ते

ठिकठिकाणीं एजंटस् नेमणें आहेत.

पत्राव्यवहार करावा.

हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा;

मॅनेजिंग डायरेक्टर

आयुर्वेद रसशाळा पुणे, लि.

पत्ता : डेक्कन जिमखाना, पुणे ४

यांचीं शास्त्रोक्त, खात्रीलायक व गुणकारी औषधें

च्यवनप्राश पौष्टिक व शक्तिवर्धक २० तो. १ रु.

वज्रदंती दंतमंजन वा. किं. ४ आणे

केशवर्धन तेल १० तो. १५ आणे

एरंडपाक मलावरोध घालविणारा १० तो. ६ आणे

हेमगर्भ मात्रा सर्व वान कफरोगहर मात्रा ५ रु.

सुवर्णराजवंगेश्वर धातुवर्धक १ तो. ५ रु.

वाळा सरवत उन्हाळ्यांत थंड पेय १ पौ. १२ आणे

त्रिभुवनक्रीति सर्व ज्वरांवर १ तो. १२ आणे

याशिवाय प्रवाळ, मात्किंक इ. भरमें, सर्व तऱ्हेचीं आसवें, अरिष्टें, मात्रा, गुटिका, अवलेह वगैरे मागवून एकरुप अनुभव घ्या. कॅटलॉग मागवा.

ठिकठिकाणीं एजन्सी देणें आहेत. एजन्सी घेऊं इच्छिणारांनीं नियम मागवावे.

“ दुसरें मूल्यमापन जाहीर झालें ”

स्थापनेपासूनच भागीदारांना ६ टक्के फायदा व विमोदारांस वाढता नफा वांटून जुन्या व स्थिर झालेल्या कंपन्यांस कठीण असें अपूर्व यश संपादन केलेली

पहिलीच महाराष्ट्रीय विमा कंपनी:-

कॉमनवेल्थ विमा कंपनी लि., पुणे.

अध्यक्ष-श्री. न. चिं. केळकर, संचालक, केसरी

हयातीतील विम्यास } दुसऱ्या मूल्यमापनांत वांटलेला { हयातीनंतर विम्यास

३७॥ रु. } दर हजारी त्रैवार्षिक नफा { ४५ रु.

जास्त माहितीकरितां समक्ष भेटा अंगर लिहा.

मॅनेजिंग एजन्ट्स.

स्वदेशी

कापड म्हणजे काय !

(१) स्वदेशी व्यवस्था (२) स्वदेशी सुत (३) स्वदेशी मजुरी.

या तीन गोष्टी लक्षांत ठेवल्याने स्वदेशीयद्वल तुमची फसवणूक होणार नाही.

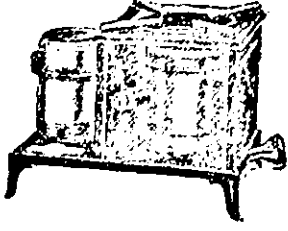
हानरुमालापासून सर्व प्रकारचे रोशमी, सुती व गरम कापड व टांचणी-पासून सर्व प्रकारची स्टेशनरी वगैरे.

स्वदेशी माल मिळण्याचे खात्रीचा पुण्यांतील एकच ठिकाण

स्वदेशी भांडार

लक्ष्मीरोड, पुणे १.

कॉलेज विद्यार्थ्यांच्या विशिष्ट
गरजा लक्षांत घेऊन हे
मॉडेल बनविले आहे.

किंमत माफक.

पंप नाही ! पिन् नाही !! आवाज नाही !!!

ज्युनियर प्रभाकर
सेफ्टी स्टोव्ह

माहितीपत्रक मागवा

मेकर्स:-ओगले ग्लास वर्क्स. लि.

ओगलेवाडी, (सं. औंध), जिल्हा सातारा.

पुणे स्टॉकिस्ट्स:-

१ केंद्रकर ब्रदर्स,

बुधवार चौक.

२ म. इ. को. ऑ. एजन्सी,

लक्ष्मीरोड.

विविध माहिती

न्यू स्वस्तिक विमा कंपनी

दि न्यू स्वस्तिक लाइफ अँशुरन्स कं. लि. ह्या नांवाची आयुर्विभ्याचें काम करणारी एक नवी कंपनी मुंबई येथे स्थापन झाली असून श्री. बा. सी. कामत हे तिचे अध्यक्ष आहेत.

असोसिएटेड सिमेंट कंपनी लि.

हिंदी सिमेंट कंपन्यांच्या एकत्रीकरणाच्या योजनेस मूर्त स्वरूप प्राप्त होऊन नव्या 'असोसिएटेड' कंपनीस ता. ४ ऑगस्ट रोजी रजिस्ट्रेशनचे सर्टिफिकेट मिळाले. ह्या कंपनीच्या अधिकृत कामास ऑक्टोबरमध्ये सुरवात होईल, असे समजते.

कापडाच्या निर्गतीत जपानची आघाडी

१९३१-३५ ह्या मुदतीमध्ये ग्रेट ब्रिटनमधून होणाऱ्या कापडाच्या निर्गतीत फक्त १४ टक्के वाढ झाली, परंतु जपानच्या बाबतीत मात्र ही वाढ ९९ टक्के झाली आहे.

विषारी धुरापासून बचाव

पुनः युद्ध उपस्थित होण्याचा प्रसंग आल्यास, त्यामध्ये शत्रूचा नाश करण्यासाठी विषारी धुराचा उपयोग मोठ्या प्रमाणावर करण्यांत येईल, ह्याबद्दल सर्व देशांची खात्री झाली आहे. अशा प्रकारच्या हल्ल्यापासून आपल्या प्रजाजनांचा बचाव करण्यासाठी ग्रेट ब्रिटनने आतांपासूनच तयारी चालविली आहे. येत्या वर्षाअखेर सुमारे २३ कोटी तोंडावर चढवावयाच्या संरक्षक पिशव्या बनवण्यांत येऊन नागरिकांच्या उपयोगासाठी तयार ठेवण्यांत येतील, अशी बातमी आहे. तथापि, सहा तासांपेक्षा जास्त काळपर्यंत ह्या आवरणाचा उपयोग होणार नाही, ही अडचण अजून दूर झालेली नाही.

चहाचा खप कमी झाला

गेल्या एप्रिलमध्ये सबंद जगांत मिळून ६ कोटी ५४ लक्ष पौंड चहा खपला. मार्च महिन्यांत ७ कोटी १ लक्ष पौंड चहाचा खप झाला होता व १९३५ च्या एप्रिलमध्ये ७ कोटी ८२ लक्ष पौंड चहाची विक्री झाली होती. १९३६ च्या पहिल्या चार महिन्यांत मिळून १९३५ मधील तत्सम मुदतीमधील खपाच्या मानाने १ कोटी ६९ लक्ष पौंड चहा कमी विकला गेला.

ओरिअंट पेपर मिल्स लि.

वरील कंपनी कलकत्ता येथे रजिस्टर झाली असून तिचे भरणा झालेले भांडवल ३१ लक्ष रुपये आहे. कंपनीचे भाग विक्रीस काढलेले नाहीत, कारण सर्व भांडवल खपून गेले आहे. बिली ब्रदर्स लि. हे कंपनीचे मॅनेजिंग एजंट्स आहेत.

ग्रेट ब्रिटनचे सर्वात मोठे गिन्हाइक कोणते ?

ग्रेट ब्रिटनचे सर्वात मोठे गिन्हाइक आजवर हिंदुस्थान असे. गेल्या सहामाहीत दक्षिण आफ्रिकेने ती जागा घेतली आहे. त्या देशांत फक्त २० लक्ष श्वेतवर्णी व ६० लक्ष कुष्णवर्णी लोक असून हिंदुस्थानापेक्षा तो देश ज्यास्त ब्रिटिश माल खरेदी करतो, असे दक्षिण आफ्रिकन सरकारच्या व्यापारी प्रतिनिधीने लंडन-मधील एका परिषदेत मोठ्या अभिमानाने सांगितले. ब्रिटिश मालाची द. आफ्रिकेत आयात वाढत आहे, परंतु आफ्रिकन मालाचा ग्रेट ब्रिटनमधील उठाव मात्र कमी होत आहे, अशी त्याने तक्रार केली.

ब्रिटिश सुताची निर्गत वाढली

गेल्या जानेवारी ते जून ह्या सहामाहीत ग्रेट ब्रिटनमधून सुताची एकूण निर्गत झाली, त्याचे वजन ७६३ लक्ष पौंड होते. १९३५ च्या पहिल्या सहामाहीत ७०८ लक्ष पौंड वजनाचे सूत बाहेर गेले होते व १९३४ मधला हा आकडा ६८६ लक्ष इतकाच होता. म्हणजे गेल्या दोन-तीन वर्षांत ब्रिटनच्या ह्या व्यापारांत थोडी प्रगति झालेली आहे.

पण कापडाची निर्गत कमी झाली

ब्रिटिश सुताच्या निर्गतीत वाढ झाली असली तरी लॅकेशाय-रच्या कापडाची निर्गत मात्र वाढावयाच्या ऐवजी थोडीशी कमीच झाली आहे. १९३५ च्या पहिल्या सहामाहीत १०० कोटी चौरस वार कापड ग्रेट ब्रिटनमधून परदेशांत गेले होते, परंतु चालू सालच्या सहा महिन्यांच्या मुदतीत ही निर्गत फक्त ९२ कोटी चौरस वार भरली. हिंदुस्थानांत १९३५ च्या सहामाहीत ३१३ कोटी वार ब्रिटिश कापड आले होते आणि चालू सालांत फक्त २२३ कोटी वारच आयात झाले आहे.

युरोपांतील सहकारी संस्थांची पहाणी

सहकारी चळवळीसंबंधी अमेरिकेचे अध्यक्ष, मि. रूझवेल्ट, ह्यांचा अनुकूल ग्रह झाला असून युरोपांतील सहकारी स्टोअर्स, सहकारी विमा व बँकिंग संस्था, विक्रीची व्यवस्था, उत्पादनाच्या संस्था इत्यादींची पहाणी करण्यासाठी त्यांनी तीन संशोधक तज्ज्ञांची नेमणूक केली आहे.

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

रुपये किंमत

ता. ८ ऑगस्ट रोजी पुरा झालेला आठवडा. ७७,८५,६१०
ता. २१ सप्टेंबर १९३१ ते ८ ऑगस्ट १९३६ अखेर.

२, ७९, ०९, ४१, २१५

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ३९४	७ सहकारी अर्बन बँकांची प्रगति ... ३९९
२ सोन्याची सरी का सुरी! ३९५	८ कै. भाऊराव कोल्हटकरांच्या रेकॉर्ड्स! ... ४००
३ बँकिंगच्या क्षेत्रात ... ३९६	९ विमेदारांच्या आरोप्याची जोपासना ... ४००
४ स्फुट विचार ... ३९६	१० कॉलेज विद्यार्थ्यांची वैयक्तिक तपासणी ... ४०१
मराठा व्यापाऱ्यांचे चेंबर-विद्यार्थ्यांची शारीरिक स्थिति-स्वदेशीची व्याख्या-किती टक्के स्वदेशी!-परदेशांतून येणाऱ्या पाहुण्यांचे स्वागत	११ रजिस्ट्रेशन सान्याचा अहवाल ... ४०१
५ मराठा चेंबरची वार्षिक सभा ... ३९८	१२ दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया अँड अरन्स कं. लि. ४०२
६ हिंदुस्थान सरकारच्या ग्रामसुधारणेबाबतच्या रॅटचा विनियोग ... ३९९	१३ निवडक बाजारभाव ४०३

अर्थ

बुधवार, ता. १२ ऑगस्ट, १९३६

सोन्याची सरी का सुरी ?

(१)

जगांतले सोन्याचे उत्पादन मागणीच्या मानाने अपुरे पडत असून त्या योगाने बाजारभाव उतरले आहेत आणि त्याकरिता उपलब्ध असलेल्या सोन्याचा पुरवठा चलनासाठी हात राखून वापरला पाहिजे, अशी ओरड कित्येक तज्ज्ञांनी चालविली होती. व्यापाराची वाढ व सोन्याचे जागतिक उत्पादन हात मेळ बसणे शक्य नाही हे सिद्ध करण्याच्या हेतूने त्यांनी तपशीलवार आकडेही प्रसिद्ध केले होते. गेल्या सात वर्षांमध्ये अनेक राष्ट्रांनी आपली चलने हलकी करून सोन्याची किंमत कृत्रिम रीतीने चढविली आहे आणि सोन्याचे जगांतले एकूण उत्पादन ५८ टक्क्यांनी वाढले आहे. ह्यामुळे सोन्याच्या तुटवड्याविषयीची ओरड निरर्थक ठरली आहे. सोन्याचे जागतिक उत्पादन कसे वाढले आहे हे दर्शवणारे आकडे खाली दिले आहेत:—

सोन्याचे जगांतले उत्पादन

(लक्ष औंस)

साल : १९२९ १९३१ १९३३ १९३४ १९३५

वजन : १९५ २२३ २५३ २७७ ३१०

राष्ट्रीय चलने नरम झाल्याने सोन्यास चांगला भाव येत आहे, त्याचा परिणाम साणीतल्या उत्पादनाच्या उद्योगास उत्तेजन मिळण्यांत झाला आहे. ह्या सोन्याच्या साणीच्या धंद्यात रशियाने प्रवेश केला असून त्यामध्ये उत्पादन सात वर्षांत १० लक्षांचे ५६ लक्ष औंस झाले आहे; आणि रशियन साणीची निपज सारखी वाढतच आहे. सध्याची अनेक क्षेत्रांत दिसत असलेली सोन्याच्या उत्पादनांतली प्रगति चालू राहिल्यास १९४० साली जागतिक पैदास ४०० लक्ष औंसांपर्यंत चढेल असा अंदाज करण्यांत आला आहे.

सोन्याचा दुष्काळ होणार ह्या भविष्याचे ठिकाणी त्याचा सुळसुळाट होणार असा अंदाज तज्ज्ञांकडून प्रसिद्ध होत आहे, हा योगायोग विचित्रच म्हटला पाहिजे. सोन्याचा जागतिक पुरवठा

वाढल्यास बाजारभाव भलतेच चढतील अशी अमेरिकन बँकर्सना भीति वाटत असून त्या बाबतीत आवश्यक असे नियंत्रण घालण्याची व्यवस्था झाली पाहिजे असे ते म्हणू लागले आहेत. मध्य-वर्ती बँकांनी चलन आणि इतर विनिमय साधने ह्यांचा उपयोग आपल्या कक्षांत ठेवण्याची व्यवस्था अलीकडे इतकी कार्यक्षम बनवली आहे की, सोन्याचा व्यवहारांत सुळसुळाट होऊन त्यामुळे बाजारभाव भरमसाटपणाने कडकण्याची वास्तविकपणे भीति बाळगण्याचे कारण नाही. दक्षिण आफ्रिकेतला सोन्याच्या साणीचा धंदा आज भरभराटीच्या स्थितीत आहे आणि तेथील सरकारास त्यापासून चांगले उत्पन्निहि मिळत आहे. तेथील साणीच्या धंदेवाल्यांच्याहि मताने सोन्याचे उत्पादन कमी होण्याचा किंवा त्याची किंमत विशेष खाली जाण्याचा रंग नाही. तथापि, अमेरिकेच्या चलन विषयक धोरणावर आणि व्यापाराच्या घडामोडींवर सोन्याचे भवितव्य अवलंबून आहे असे त्यांस वाटत आहे. सुवर्णचलन पद्धतीस चिकटून राहिलेली व तिचा त्याग करणारी सर्वच राष्ट्रे सोन्याचा संग्रह करीत असून कोणाच्याहि दृष्टीने सोन्याचे महत्त्व अजून कमी झालेले नाही, हे लक्षांत ठेवण्यासारखे आहे. डॉलर-स्टार्लिंग हुंडणावळ अमेरिका व ग्रेट ब्रिटन ह्या राष्ट्रांनी स्थिर राखण्यांत यश संपादन केले आहे ही गोष्टहि अनुकूल आहे. बाजारभाव थोडेसे चढत आहेत आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची घडी हळुहळु बसण्याच्या मार्गात आहे.

प्रसिद्ध अर्थशास्त्रज्ञ, प्रो. कॅसल, ह्यांच्या मतें पदार्थाची किंमत मापणे, देवघेवांत उपयोगी पडणे व चलनाचा आधार होणे ह्या तिन्ही कामांत सोन्याचे महत्त्व आतां उरलेले नाही. हा त्यांचा अभिप्राय जुना असला तरी त्यांनी अलीकडे त्याची पुनरुक्ति केली आहे. ज्या घातूची किंमत अस्थिर असल्याचे अनुभवाने सिद्ध झाले आहे, तिला राष्ट्रीय किंमतीचा आधार मानणे चुकीचे आहे असे त्यांचे म्हणणे आहे. कागदाच्या चलनाचा सुवर्णाचा आधार काढून टाकून ते चलन व्यवहारांत असे खेळण्यांत यावे की त्यांत व्यक्त झालेले बाजारभाव स्थिर रहातील, अशी त्यांची सूचना आहे. ब्रिटिश पौंडाचा कोणत्याहि वजनाच्या सोन्याशी संबंध असण्याचे मुळीच कारण नाही. गेल्या पांच-सहा वर्षांत सोन्याच्या आधारावाचून कागदाच्या पौंड-नोटांची किंमत स्थिर राहिलेली आपण प्रत्यक्ष पहातोच आहो! की नाही? सोन्याच्या आश्रयावाचून चालणाऱ्या पौंडास मुद्दाम त्या घातूचा टेक देण्यांत काय हंशील आहे? सुवर्णाचे दास्य पत्करून आपला आर्थिक संसार राष्ट्रांनी त्याच्या लहरीवर अवलंबून ठेवण्याचे प्रयोजन नाही हे प्रो. कॅसल ह्यांचे मत तात्त्विक दृष्ट्या मान्य केले तरी प्रत्यक्ष जागतिक परिस्थितीत ते अव्यवहार्य आहे हे कोणासहि दिसल्यावाचून रहात नाही. सुवर्णत्याग केलेली राष्ट्रे आपला सुवर्णसंचय वाढवीत आहेत आणि पुढे परिस्थिती कशीहि बदलली तरी तिला तोंड देण्याची तयारी करीत आहेत. ह्यावरून राष्ट्रीय चलने आणि सोने ह्यांची कायमची फारकत होणार अशी कित्येकांची अपेक्षा आहे ती साधार आहे असे मानण्यास जागा नाही. पूर्वीप्रमाणे सोन्याचे नाणे मर्यादित स्वरूपांतहि व्यवहारांत खेळणार नाही हे खरे असले तरी त्यावरचा सामान्य जनतेचा विश्वास जोवर दळला नाही, तोवर त्याचे चलन व्यवस्थेतले स्थान अबाधित व्हाणार ह्यांत संशय नाही. हिंदुस्थानांतून बाहेर चाललेला सोन्याचा प्रवाह मात्र अजून बंद झाला नाही आणि ह्या निर्गतीत राष्ट्रीय दृष्ट्या कांही विचार करण्यासारखे आहे असे हिंदुस्थान सरकारास वाटत नाही, हे विशेष आहे! आंतरराष्ट्रीय परिस्थिती निवळली असतां सोन्याचा प्रश्न आपोआप सुटणार आहे. तथापि प्रत्येक राष्ट्राने त्यासंबंधांत आपल्यापुरती तरतूद करून ठेवणे अगत्याचे आहे.

बँकिंगच्या क्षेत्रांत

ब्रिटिश बँकांची चलती

अकरा प्रमुख ब्रिटिश बँकांतल्या ठेवींची एकूण रकम गेल्या जूनमध्ये २२२ कोटी पौंडांच्यावर (२,९७० कोटी रुपये) चढली. १९३५ च्या जूनच्या मानाने हा आकडा १५ कोटी पौंडांनी (२०० कोटी रुपये) ज्यास्त आहे. बँकांनी ट्रेझरी बिलांत वगैरे गुंतविलेल्या पैशांतच वाढ झाली आहे असे नसून गिन्हाइकांस दिलेल्या कर्जाच्या एकूण रकमेतही वाढावा दिसून येत आहे. कर्जाची ही रकम गेल्या जूनमध्ये ८७ कोटी पौंड (१,१६४ कोटी रुपये) इतकी झाली. ग्रेटब्रिटनमध्ये अंतर्गत औद्योगिक व व्यापारी उलाढालीत प्रगति होत असल्याचे हे निदर्शक आहे. आगबोटी बांधणे, पोलाद-लोखंडाचा माल तयार करणे, इत्यादि ब्रिटिश धंद्यांची सध्या चलती असून त्या देशांत बेकारीचा आकडा उतरत आहे. ह्या परिस्थितीचा अनुकूल परिणाम ब्रिटिश बँकांतल्या ठेवी व त्यांनी धंद्याल्यास दिलेली कर्जे ह्यांमध्ये होणे स्वाभाविक आहे. ग्रेटब्रिटनमध्ये होत असलेल्या आर्थिक स्थितीतला उल्लेख तेथील बोर्ड ऑफ ट्रेडचे अध्यक्ष, मि. रन्सिमन, ह्यांनी कॉमन्स सभेमध्ये केला. हिंदुस्थानातील बदलत्या परिस्थितीचा आढावा अधिकारी वर्गाने कायदेमंडळांत वेळोवेळ घेण्याची व्यवस्था नाही, हा आमच्या राज्यघटनेतला ठळक दोष आहे.

आर्थिक मंदी व बँकांचे व्यवहार

चालू सालच्या पहिल्या सहामाही वावतच्या आपल्या रिपोर्टांत इंपीरिअल बँक ऑफ इंडियाने हिंदुस्थानांत यंदा पैशास मागणी मंद असल्याचे नमूद केले आहे. ही सहामाही व्यापारी चलतीची असूनहि हिंदी बँकांपाशी पैसा ह्याप्रमाणे पडून राहिला आहे, हे आर्थिक मंदीचे स्पष्ट लक्षण आहे. रिझर्व्ह बँकेस जोडलेल्या बँकांनी दिलेली कर्जे व विकत घेतलेल्या हुंड्या ह्यांची एकूण रकम चालू वर्षाचे प्रारंभी ८८ कोटी रुपये होती, ती पुढे १०१ कोटीपर्यंत चढून सहामाही अखेरीस ९५ कोटीवर उतरली, परंतु त्यांच्या जवळील ठेवींचा आकडा मात्र २२० ते २२५ कोटींच्या आसपास राहिला. सोन्याची निर्गत हिंदुस्थानांतून सारखी चालली असल्याने त्याच्या मोबदला मिळणारा पैसा लोकांकडून बँकांमध्ये ठेवींच्या मार्गाने जातो आणि त्याचा उपयोग, मंदीमुळे व्यापार व उद्योगधंदे ह्यांस देण्याकडे करता येत नाही, अशी परिस्थिति आहे. ट्रेझरी बिलांवर सुटणाऱ्या व्याजाचा दर उतरणे हा त्याच परिस्थितीचा परिणाम आहे. बँकांपाशी जमणारा पैसा कर्जरोख्यांमध्ये गुंतवणे अपरिहार्य होऊन रोख्यांच्या किंमती चढल्या आहेत. ह्या सर्व कारणांचा इंपीरिअल बँकेच्या नफ्यावर प्रतिकूल परिणाम झाला आहे. तथापि कर्जरोख्यांच्या चढलेल्या किंमतीचा फायदा तिला मिळाला आहे.

प्रमुख ब्रिटिश बँकांचे डिव्हिडंड

चालू वर्षाच्या पहिल्या सहामाहीच्या व्यवहारावर पांच ब्रिटिश प्रमुख बँकांनी गेल्या सालाप्रमाणेच डिव्हिडंड जाहीर केले आहे.

स्फुट विचार

मराठा व्यापाऱ्यांचे मंडळ (चेंबर)

मराठा (दक्षिणी) व्यापाऱ्यांच्या उद्योगधंद्यांच्या हितसंबंधांचे संरक्षण करून त्यांच्यांत परस्पर-सहकार्य वाढविणे आणि व्यापार-उदिमांच्या प्रगतीच्या मार्गातील अडथळे दूर करणे, ह्या हेतूने मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज ह्या संस्थेची स्थापना झाली. तिच्या दुसऱ्या वार्षिक अहवालावरून चेंबरचे कार्य योग्य मार्गाने चालू आहे, असे दिसून येते. चेंबरच्या पटावर सुमारे ८० सभासद आहेत. ह्या संस्थेत वाढ होण्यास अर्थातच पुष्कळ वाव आहे. चेंबरने वेळोवेळ उपस्थित होणाऱ्या आर्थिक प्रश्नांवर आपले मत प्रदर्शित करून व ते योग्य त्या अधिकाऱ्यांकडे पाठवून सार्वजनिक हिताचे रक्षण करण्याचा प्रयत्न केला. तथापि, महाराष्ट्र बँकेच्या स्थापनेची पूर्वतयारी, ही चेंबरची अहवालाचे सालातील सर्वात भीषण कामगिरी समजली पाहिजे. सदरहु व्यापारी बँकेची प्रगति समाधानकारक होत आहे व क्रमाक्रमाने तिचे पाऊल पुढे पडत आहे. इतर व्यापारी संस्थांपेक्षा मराठा चेंबरने अंगीकारलेले कार्य एका दृष्टीने ज्यास्त विकट आहे, कारण महाराष्ट्रांत आर्थिक मनोवृत्ति अजून निर्माण व्हावयाची आहे व ते कार्य चेंबरनेच हाती घेणे जरूर आहे. व्यापारी शिक्षणाची आवश्यकता, महाराष्ट्राची औद्योगिक पहाणी, इत्यादि प्रश्न चेंबरपुढे आहेत, परंतु सभासदांचे संख्याबल, त्यांचा अंगीकृत कार्यावरील विश्वास व परस्पर-सहकार्य ह्यावांचून त्या संस्थेच्या प्रयत्नांचे पाऊल झपाट्याने पुढे पडणे कठिण जाईल. ह्या परिस्थितीत चेंबरने केलेली कामगिरी निःसंशय अभिनंदनीय आहे. दक्षिणी व्यापारी व कारखानदार ह्यांनी सभासद होऊन व आपल्या अडचणी तिचेपुढे मांडून संस्थेच्या कार्यास मदत करावी, ही श्री. कामत ह्यांनी चेंबरच्या वार्षिक सभेचे वेळी केलेली सूचना फलद्रूप होईल अशी आम्हांस आशा आहे.

विद्यार्थ्यांची शारीरिक स्थिति

आमचे इलाख्यांतील कॉलेजांत शिकत असलेल्या विद्यार्थ्यांची वैद्यकीय तपासणी करण्याची प्रथा पडली आहे ती अत्यंत उपयुक्त आहे ह्यांत शंका नाही. शरीराच्या वाढीच्या दिवसांत उच्च शिक्षण घेणाऱ्या तरुणांच्या हातून त्यांच्या प्रकृतीची अनास्था होते. एका बाजूने अभ्यासाचा ताण व दुसऱ्या बाजूने व्यायामाचा अभाव असा प्रकार शाल्याने विद्यार्थ्यांच्या शरीराची हानि होते आणि राष्ट्राचा आधारस्तंभ जी तरुण पिढी, ती निर्बल व निरुत्साही बनते अशी आज कित्येक वर्षांची तक्रार आहे. वैद्यकीय तपासणीच्या योगाने प्रत्येक विद्यार्थ्यास आपल्या शारीरिक अवस्थेत काय दोष आहेत हे कळून ते दूर करण्याची संधि मिळते. हवापाणी, सामाजिक रहाणी, खाण्यापिण्याची व्यवस्था ह्यांचा परिणाम कॉलेजांत शिकणाऱ्या तरुणांच्या प्रकृतीवर भिन्नभिन्न होतो, हे आजच्या अंकांत दुसरीकडे त्यांच्या वैद्यकीय तपासणीचा सारांश दिला आहे, त्यावरून लक्षांत येईल. एका टोकास कर्नाटक आणि दुसऱ्या टोकास गुजराथ व सिंध प्रांत ह्यांचेमध्ये विद्यार्थ्यांच्या शारीरिक स्थितीत तफावत दिसून आली आहे ती विचार करण्यासारखी आहे. शरीराचा पीळदारपणा, वजन, प्रकृतीचा निरोगीपणा ह्यांचे बाबतीत तुलनात्मक माहिती प्रसिद्ध झाली आहे, तिचा उपयोग निरनिराळ्या शिक्षण-केंद्रांत विद्यार्थी, त्यांचे

पालक आणि शिक्षक ह्यांचे हातून सुधारणेचे कामीं होणें अगत्याचें आहे. बौद्धिक व मानसिक उन्नतीइतकेंच शारीरिक सौष्ठवाचें महत्त्व आहे ह्या गोष्टीची जाणीव आमच्या समाजास झाली पाहिजे. उच्च शिक्षण व्यावहारिक दृष्ट्या कुचकामाचें आहे आणि त्याची पद्धति संस्कृतीस व विद्वत्तेस पोषक नाही अशी ओरड चालू आहे. त्यांतच, आमच्या विद्यार्थ्यांची शरीरप्रकृतीहि चांगली नसते ह्या तक्रारीची भर पडली असतां कॉलेज शिक्षण घडाचें ना गोडाचें अशी अवस्था होणार हें उघड आहे.

“स्वदेशी”ची व्याख्या

आपल्या लोकांस काम मिळेल, त्यांचें भांडवल उद्योगधंद्यांत गुंतून त्यावर व्याज सुटेल आणि आपले कामकरी व धंदेवाले ह्यांच्या कौशल्यास व कर्तृत्वास वाव मिळून देशांत संपत्तीचा विस्तार होईल ह्याच कल्पनेनें जनता स्वदेशी मालास स्वार्थत्यागपूर्वक उत्तेजन देत असते. आमचे इकडे स्वदेशीची व्याख्या त्याच दृष्टीनें केलेली आहे. मालकी, भांडवल, कच्चा माल ही बाहेरची असल्यास त्या धंद्यांतल्या मालास वास्तविक स्वदेशी म्हणतां येत नाही व म्हणूनच ही साधनें विशिष्ट प्रमाणांत आपल्या देशांतलीच असलीं पाहिजेत, असा आग्रह धरण्यांत येतो. स्वदेशीच्या ह्या प्रकारच्या व्याख्येस तत्त्व व व्यवहार ह्यांचा पूर्ण आधार आहे, हें इतर देशांत ह्या बाबतींत काय घोरण अवलंबतात याकडे पाहिलें असतां स्पष्ट दिसून येतें. लॅकेशायरच्या कापडास ब्रिटिश साम्राज्यांत आणि इतरत्र जकातीचीं सवलत द्यावयाची ती तो माल खुद्द ग्रेटब्रिटनमध्ये प्रारंभापासून शेवटपर्यंत बनवला गेला आहे अशी खात्री झाली तरच द्यावी ह्या आशयाची सूचना ब्रिटिश कारखानदारांनीं केली असून ती अनेक ठिकाणीं स्वीकारण्यांत आली आहे. जपानमध्ये किंवा दुसऱ्या देशांत कोणत्याहि मालाची बहुतेक सर्व बनावट मुळांत होऊन त्यावर ग्रेटब्रिटनमध्ये शेवटचा हात फिरला म्हणजे तो जिन्नस ब्रिटिश बनावटीचा आहे असें समजू नये, ह्या लॅकेशायरच्या तत्त्वाची अंमलबजावणी झाली असतां ब्रिटिश मालाकरितां योजलेल्या सवलती इतर मालास मिळत नाहीत व त्याची स्पर्धा थांबते. ग्रेटब्रिटनचा स्वदेशी माल कोणता हें वरील व्याख्येप्रमाणें स्पष्ट करून लॅकेशायरच्या कारखानदारांनीं आपलें म्हणणें मान्य करण्याविषयी ऑस्ट्रेलियास विनंति केली आणि त्या देशानें ह्या सूचनेचा सहानुभूतिपर विचारहि केला आहे. परंतु ब्रिटिश स्वदेशी मालास उत्तेजन देण्याचा ऑस्ट्रेलियानें योजिलेला मार्ग मात्र सुचविलेल्या पद्धतीहून भिन्न आहे.

किती टक्के स्वदेशी ?

सुत कातण्यापासून कापडास तकाकी देण्यापर्यंतच्या सर्व क्रिया ब्रिटिश कारखान्यांत झाल्या असतील तरच त्या मालास स्वदेशी ब्रिटिश माल म्हणावें हा दंडक ऑस्ट्रेलियानें उचलला नाही. जकातीच्या सवलतीस पात्र होण्यास कापसाचें कापड, रेशीम, रेयॉन वगैरे मालांत ब्रिटिश मजुरी व कच्चीं द्रव्ये ह्यांचें प्रमाण पूर्वी किंमतीच्या २५ टक्के होतें तें ५० टक्के असावें असें त्यानें ठरविलें आहे. मालाची बहुतेक बनावट स्वतःच्या कारखान्यांत करून अखेरच्या संस्कारापुरता तो जपानसारख्या राष्ट्रांनीं ग्रेटब्रिटनमध्ये पाठवल्यास अर्थातच तो वरील कोष्टकांत बसणार नाही व त्यास ब्रिटिश मालाप्रमाणें सवलतहि मिळणार

नाहीं, हा हिशेब ऑस्ट्रेलियन योजनेच्या मुळाशीं आहे. परंतु येथें एक अनपेक्षित आपत्ति उपस्थित होते, ती सध्याच्या मानानें कपाशीचा भाव चढल्यास अमेरिकन कापसापासून ग्रेटब्रिटनमध्ये तयार झालेला सर्व माल, ५० टक्के ब्रिटिश मजुरी आणि कच्चीं द्रव्ये असलेलें कापड म्हणजे ब्रिटिश कापड ह्या व्याख्येच्या चवकटींत बसूं शकेल काय ह्याविषयीच्या शंकेची आहे. कित्येक जातींच्या व प्रकारांच्या कापडांत, तें सर्वस्वी ग्रेटब्रिटनमध्ये तयार होऊनहि, त्यांत कपाशीच्या किंमतीचें प्रमाण मोठें आणि मजुरी व इतर साधनें ह्यांचे कमी भरण्याचा संभव असल्यानें ५० टक्क्यांची कसोटी त्यास लागू पडणार नाही हें संभवनीय आहे. ही शंका केवळ काल्पनिक नसून कॅनडानें सवलतीची वरीलप्रमाणें योजना मार्गे केली होती, तिच्या बाबतींत ह्या अडचणीचा अनुभव आलेला आहे. म्हणून तसला प्रकार ऑस्ट्रेलियाच्या सवलतीच्या संबंधांत होऊं नये अशी सूचना लॅकेशायरच्या वतीनें आगाऊ देणें मॅचेस्टर गार्डिअनसारख्या पत्रास आवश्यक वाटलें आहे.

परदेशांतून येणाऱ्या पाहुण्यांचें स्वागत

सध्या बर्लिन (जर्मनी) येथें आंतरराष्ट्रीय ऑलिंपिक सामने चालू आहेत, त्यांप्रीत्यर्थ लक्षावधि लोक परदेशांतून जर्मनीमध्ये आलेले आहेत. हे पाहुणे जर्मनीमध्ये प्रवास करीत असतांना त्यांचें योग्य रीतीनें आदरातिथ्य केलें जावें व जर्मनीमधील आयुष्यक्रमासंबंधीं त्यांचें अनुकूल मत व्हावें, असा जर्मन सरकारचा कटाक्ष आहे. इतर देशांतून आलेल्या पाहुण्यांनीं स्वदेशीं परत गेल्यावर जर्मन शेती व खेडीं ह्यासंबंधीं चांगला अभिप्राय व्यक्त करावा व अशा रीतीनें जर्मनीची प्रतिष्ठा वाढावी, अशी नात्सी सरकारची इच्छा आहे. आहार व शेती ह्या खात्याचे प्रमुख, हेर डार, ह्यांनीं वरील हेतूस उद्देशून एक सूचनापत्रक काढलें आहे, त्यांत स्थानिक अधिकाऱ्यांवर खेड्यांतील रस्ते स्वच्छ राखण्याची जबाबदारी टाकण्यांत आली आहे. रस्त्यांस लागून असलेल्या घरांस रंग देण्यांत यावा, घरांपुढील बागांतून फुलझाडे लावण्यांत यावी, कुंपणें दुरुस्त करावीत, रस्त्यांवरील दिव्यांच्या बाबतींत जरूर ती सुधारणा केली जावी, प्रत्येकानें पाहुण्यांशीं नम्रतेनें वागून त्यांस सर्व बाबतींत सहाय्य करावें इत्यादि सूचनांचा मथितार्थ जर्मनीविषयी पाहुण्यांचा अनुकूल ग्रह व्हावा, असाच स्पष्ट दिसतो. इतर देशांच्या सहानुभूतीची जर्मनीस विशेष फिकीर वाटते अशांतला भाग नाही, परंतु ती मिळाल्यास जर्मनीस हवी आहे. सामन्याप्रीत्यर्थ येणाऱ्या ज्यू लोकांशींहि नीट वागण्याची सूचना नागरिकांस देण्यांत आली आहे. ऑलिंपिक पाहुण्यांचें संरक्षण करण्याची सरकारनें हमी घेतली असल्यानें हें जरूर झालें असलें तरी नात्सी सरकारच्या ज्यू लोकांबाबतच्या घोरणांत फरक पडला आहे, असें मात्र समजण्याचें कारण नाही.

इंपीरियल बँक ऑफ इंडिया

गेल्या जून अखेरच्या सहामाहीत इंपीरियल बँक ऑफ इंडियास ३७ लक्ष २७ हजार रुपये निवळ नफा झाला. गेल्या साला अखेर पुढें ओढलेल्या नफ्याची रकम, रु. २८ लक्ष ६० हजार होती आणि ह्या दोहोंची बेरीज ६५ लक्ष ८७ हजार रुपये गेल्या जून अखेर बँकेच्या हातांत नफा म्हणून राहिली. तीमधून १२ टक्के करमाफ डिव्हिडंड मागीदारांस देण्यांत येणार आहे.

मराठा चेंबरची वार्षिक सभा

श्री. कामत व प्रो. काळे ह्यांची भाषणे

‘मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज’ची द्वितीय वार्षिक सभा पुणे येथे रविवार, ता. ९ ऑगस्ट, रोजी चेंबरचे अध्यक्ष श्री. बा. सी. कामत ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली भरली होती. सभेने चेंबरचा दुसऱ्या वर्षाचा अहवाल मंजूर केला आणि नव्या वर्षासाठी कार्यकारी मंडळाची व अध्यक्षांची निवड केली. अध्यक्ष, श्री. कामत व कार्याध्यक्ष, प्रो. काळे ह्यांनी सभेत केलेल्या भाषणांचा सारांश येथे दिला आहे.

श्री. कामत ह्यांचे भाषण

महाराष्ट्रांतली सर्वसाधारण परिस्थिति लक्षांत घेतां मराठा चेंबरने आपले काम समाधानकारक रीतीने चालविले आहे असा अभिप्राय व्यक्त करून श्री. कामत हे आपल्या भाषणांत म्हणाले:-

“नव्या राज्यघटनेनुसार अस्तित्वांत येणाऱ्या मुंबई प्रांतिक कायदेमंडळामध्ये व्यापारी संस्थांस कांहीं जागा देण्यांत आल्या आहेत. महाराष्ट्रातील छोटे व्यापारी व कारखानदार ह्यांचे प्रश्न मोठे व्यापारी व कारखानदार ह्यांच्या प्रश्नांहून भिन्न असले तरी तितक्याच महत्त्वाचे आहेत, ह्या दृष्टीने त्यास कायदेमंडळांत प्रतिनिधित्व मिळावे, अशी हमनूद कमिटीपुढे आपल्या चेंबरने मागणी केली होती; तथापि ती नाकारण्यांत आली. ह्याचा अर्थ, आपल्या हितसंबंधाच्या संरक्षणार्थ आपण ज्यास्त संघटित होऊन झगडले पाहिजे, असाच समजला पाहिजे.

काचेच्या धंद्यांत दक्षिणी लोकांनी बरीच प्रगति केलेली आहे, तथापि टारिफ बोर्डांनी सोडा अॅश हा काचमालांतील कच्चा पदार्थ हिंदुस्थानांत तयार होत नाही ह्या सबबीवर संरक्षण नाकारून सदरहु धंद्याची कुचंबणा केली आहे. कच्च्या मालाच्या पुरवठ्याचे प्रश्नास इतके महत्त्व देण्याचे वास्तविक कारण नाही. सरकारने उद्योगधंद्यास संरक्षण देण्याबाबतचे धोरण ज्यास्त सहानुभूतिपूर्वक आसणे जरूर आहे.

विम्याचा धंदा महाराष्ट्रांत वाढीस लागला आहे. विमा कंपन्यांच्या कायद्यांत दुरुस्ती करण्यापूर्वी ह्या धंद्याशी संबंध असणाऱ्यांचे मत अजमावले जाणे जरूर आहे. तसे करण्यासाठी कमिटी नेमली जावी व तिने पुण्यास येऊन महाराष्ट्रातील व्यापारी व कंपन्या ह्यांस आपले म्हणणे पुढे मांडण्यास संधी यावी अशी माझी सूचना आहे.

नाणेबाजारांतील पैशाच्या स्वस्ताईचा फायदा महाराष्ट्रीयानीं करून घेणे जरूर आहे. आपल्या चेंबरच्या प्रयत्नांनी स्थापन झालेली बँक ऑफ महाराष्ट्र प्रो. काळे ह्यांच्या नेतृत्वाखाली प्रगति करीत आहे. चेंबरचे एक सभासद व कार्यकर्ते, श्री. घोंडूमामा साठे, हे नाशिक जिल्ह्यांत एक व्यापारी बँक काढण्याच्या उद्योगांत आहेत. त्यांस त्यांच्या अंगीकृत कार्यांत यश येवो, असें मी इच्छितो.

मोठ्या प्रमाणावर चाललेल्या उद्योगधंद्यांची महाराष्ट्रांत मोठी उणीव आहे, ती भरून काढण्याचा प्रयत्न बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट करीत आहे. स्वतःच्या मालकीचे उसाच्या लागवडीचे मोठे क्षेत्र मिळवून सिंडिकेटने यशाचा पाया घातला आहे. सिंडिकेटने आखलेली शेअरविक्रीची बिनधोक योजना दक्षिणी मंडळींनी सदळ हाताने शेअर विकत घेतल्याने पार पडणार आहे. श्री. अभ्यंकर, साठे, जोशी, राजगुरू, आपटे,

पटवर्धन इत्यादि चेंबरचे उत्साही सभासद भांडवल मिळविण्याची खटपट करीत आहेत. सिंडिकेटच्या कारखान्यामुळे सुमारे दोन हजार दक्षिणी लोकांस व्यवसाय मिळणार आहे. मराठा चेंबर दक्षिणी व्यापारी मंडळींच्या वर्तीने वर निर्दिष्ट केलेल्या व इतर प्रश्नांसंबंधाने मतप्रचार करीत आहे. दक्षिणी व्यापाराच्या व उद्योगधंद्यांच्या हिताचे संरक्षण करणे हे चेंबरचे ध्येय असून ते साध्य होण्यास व्यापारी मंडळींनी स्वतः चेंबरचे सभासद होऊन व आपल्या अडचणी कळवून चेंबरला मदत करावी, अशी माझी विनंति आहे.”

प्रो. काळे ह्यांचे भाषण

“प्रांतिक स्वायत्ततेच्या अमदानीत मुंबई सरकारावर व ह्या इलाख्यांतील लोकांवर मोठी जबाबदारी येऊन पडणार आहे; कारण आर्थिक व औद्योगिक प्रगति घडवून आणण्यास जरूर तो पैसा कररूपाने उभा करण्यासाठी आपल्या प्रांताजवळ साधन उरलेले नाही. जमीनमहसूल व अवकारी ह्यांपासून मिळणाऱ्या उत्पन्नांत वाढ होणे शक्य नाही व प्रांतीवरील कराचा वाटा आपल्या हाती येण्यास बराच अवकाश आहे. लोकांचे उत्पन्न वाढविणाऱ्या आर्थिक उपक्रमांचा अवलंब केल्याखेरीस आपणांस दुसरा मार्ग नाही.

आपला महाराष्ट्र विशेषकरून कृषिप्रधान व नैसर्गिक परिस्थितीवर अवलंबून रहाणारा विभाग आहे. त्यामुळे ह्या प्रदेशांत शेतीस लहान-मोठ्या उद्योगधंद्यांची जोड अवश्य आहे. साखरेच्या कारखान्यांची ह्या भागांत अलीकडे झालेली स्थापना व त्यांची वाढ ह्या दृष्टीने इष्ट व योग्य अशीच समजली पाहिजे. म्हैसूर व हैद्राबादसारख्या संस्थानांतील कारखान्यांस त्या संस्थानी सरकारचे जसे सहाय्य होत, तसे सहाय्य मुंबई सरकारने आपल्या हद्दीमध्ये स्थापन होणाऱ्या नव्या कारखान्यांस दिले पाहिजे. सरकारी अधिकऱ्यांचे ह्या संबंधांतील धोरण बिगर-माहितीचे व सहानुभूतिशून्य असते असे न्यायमूर्ती रानडे ह्यांनी टाइम्स पत्रांत १८९९ साली लिहिलेल्या लेखमालेत (ह्या लेखाचा गोषवारा गेल्या वर्षाच्या जानेवारी महिन्यांतल्या “अर्थ”च्या तीन अंकांत प्रसिद्ध झालेला आहे.) मुद्देसूद रीतीने सिद्ध केले होते. छत्तीस वर्षांनंतर सध्याच्या काळांत त्या प्रकारच्या तक्रारीस वास्तविक पहातां जागा राहू नये. आगामी स्वायत्ततेमध्ये तर ह्या विषयीची जबाबदारी ज्यास्तच वाढणार आहे. हिंदुस्थान सरकारचा संरक्षक धोरणावरील पहिला विश्वास उद्धू लागल्याची चिन्हे दिसत आहेत व सुद्ध टारिफ बोर्डांचेहि विसर्जन करण्यांत आले आहे. बेकारीस आळा घालणे, शेतीमध्ये सुधारणा करणे, इत्यादि कामे औद्योगिक प्रगतीची कास धरल्याखेरीज होणार नाहीत. हा आर्थिक धोरणाचा व सांपत्तिक मुत्सद्देगिरीचा प्रश्न मुंबई सरकारने दूरदृष्टीने हाती घेणे अगत्याचे आहे. ह्या कामी आतां लोकांनी संघटित प्रयत्न केले पाहिजेत व सरकारनेहि आपली जबाबदारी ओळखून उद्योगास लागले पाहिजे.”

नंदुरबार तालुका (पश्चिम खानदेश) सहकारी वृत्त

नंदुरबार तालुका को. सुपरवायझिंग यूनियन लि. च्या सब-कमिटीने ग्रुपसेक्रेटरीची योजना त्या भागाचे ऑडिटर व बँकेचे इन्स्पेक्टर ह्यांचे सहाय्याने तयार केली आहे व ती घुठे येथील असिस्टंट रजिस्ट्रारसाहेबांच्या परवानगीने लवकरच अमलांत येईल. सुपरवायझर श्री. उपाचार्य ह्या बाबतीत बरीच मेहनत घेत आहेत.

हिंदुस्थान सरकारच्या ग्रामसुधारणेबाबतच्या ग्रँटचा विनियोग

ग्रामसुधारणेच्या कार्याकरिता हिंदुस्थान सरकारने प्रांतिक सरकारांत रकमा वांटून दिलेल्या आहेत. सदरहू पैशाचा विनियोग कशा तऱ्हेने केला जावा, ह्यासंबंधांत मध्यवर्ती सरकारने प्रांतिक सरकारांस एक सविस्तर पत्र लिहून आपला मानस कळविला आहे. सरकारने दिलेल्या रकमा खर्च करण्याचा अधिकार शक्यतोवर जिल्हाधिकाऱ्यांस देण्यांत यावा, योजना आसवाच्या त्या तात्कालिक स्वरूपाच्या नसाव्यात व कित्येक कामे एकदम हातीं घेण्याऐवजी कांहीं निवडक कार्यावरच भर दिला जावा, असे हिंदुस्थान सरकारचे म्हणणे आहे.

१९३५-३६ साली ग्रामसुधारणेप्रीत्यर्थ ९२३ लक्ष रुपये प्रांतिक सरकारांस देण्यांत आले. चालू साली १ कोटी ३ लक्ष रुपये सालील कोष्टकाप्रमाणे दिले जातील:—

प्रांत	खेडेगांवी वस्ती (लक्ष)	गेल्या वर्षी दिलेली रकम (लक्ष रु.)	यंदा द्यावयाची रकम (लक्ष रु.)
मद्रास	३७९	१४	१५
मुंबई	१३८	७	५
सिंध	३३	३	३
बंगाल	४६३	१६	१८
संयुक्तप्रांत	४३	१५	१७
पंजाब	२०३	८३	८३
ब्रह्मदेश	१३	५	५
बिहार	३१	१२३	१२
ओरिसा	७३	४	४
मध्यप्रांत	१३३	५	६
आसाम	८३	५	५
चायब्य सरहद्दप्रांत	२	३	३
दिल्ली	—	२००	२००
अजमीर-मारवाड	—	२००	२००
कूर्ग	—	—	—
एकूण		९२३	१,०३

उपरिनिर्दिष्ट सुमारे २ कोटींची रकम ग्रामसुधारणेसाठी वांटण्यांत आली, त्याहून मोठी रकम वांटण्याचा प्रसंग पुनः लवकर येण्याचा संभव नाही; कारण ह्यापुढे मध्यवर्ती सरकारचे करवसुलीचे कित्येक अधिकार प्रांतिक सरकारांस उपलब्ध होणार आहेत. प्रत्येक प्रांतांतील परिस्थिति भिन्न आहे व गेल्या वर्षी हातीं घेतलेल्या कित्येक योजना प्रयोगात्मक होत्या हें सरें आहे. ह्या दृष्टीनेहि त्या योजनांचा पुनर्विचार होणे जरूर आहे. बहुतेक प्रांतांनी एकदेन निवडक योजनांवर भर न देतां अनेक कायें एकदम हातीं घेतलीं आहेत, ही गोष्ट इष्ट नाही. मंजुरी देण्याची सत्ताहि केन्द्रीभूत होतां कामा नये. प्रत्येक जिल्ह्याच्या वांट्यास येणारी रकम जिल्हाधिकाऱ्याच्या इच्छेप्रमाणे नियोजित कार्यावर खर्च करतां आली पाहिजे, असे हिंदुस्थान सरकारचे म्हणणे आहे. ज्या खेडेगांवांतून रकम सार्चिली जावयाची, त्या गांवांतील लोकांनी कार्यास हातभार लावणे व्यापक दृष्टीने पहातां अगत्याचे आहे. ग्रँटच्या एक तृतीयांशापेक्षां ज्यास्त रकमेच्या मोबदला खेडूतांनी पैशाच्या अगर

मजुरीच्या स्वरूपांत मदत करावी, अशी अट घालतां येणे शक्य आहे.

प्रत्येक प्रांतिक सरकारने, खेडेगांवांतील रस्त्यांची सुधारणा, पाणीपुरवठा, शेतीच्या तुकड्यांचे एकत्रीकरण, इत्यादींसारख्या दोनतीन निवडक योजना हातीं घ्याव्या. प्रांतिक सरकारांस ग्रामोन्धारासाठी दिलेल्या रकमांतील बाकी वर्षअखेर रद्द होणार नसल्याने दीर्घ मुदतीवर पसरलेल्या योजना आखण्यास हरकत नाही. जिल्हाधिकाऱ्यास ग्रँटच्या रकमेचा विनियोग करण्यास स्वातंत्र्य असले, तरी आखलेल्या योजना निश्चित असाव्या व त्यांची आणि खर्चाची वरचेवर एका लायक अधिकाऱ्यामार्फत तपासणी व्हावी. कामाच्या प्रगतीचा अहवाल प्रांतिक सरकारांकडे पाठविण्याची जिल्हाधिकाऱ्यांवर जबाबदारी असावी, म्हणजे सर्व जिल्ह्यांतील कार्यांत एकसूत्रीपणा आणतां येईल. प्रांतिक सरकारांस वांटलेल्या रकमेच्या सुमारे ८० टक्के रकम जिल्ह्यांतील खेडेगांवां लोकसंख्येच्या प्रमाणांत सर्व जिल्ह्यांस देण्यांत यावी व उरलेली २० टक्के रकम विशेष योजनांसाठी राखून ठेवावी. हिंदुस्थान सरकारने प्रांतिक सरकारांकडून आपल्या ग्रँटच्या विनियोगाबाबत वरीलप्रमाणे सूचना करून तपशीलवार माहिती मागविली आहे.

सहकारी अर्बन बँकांची प्रगति

सभासदांची संख्या, भाग-भांडवल, खेळते भांडवल, रिक्षवर्ह फंड इत्यादि सर्व बाबतींत मुंबई इलार्यांतील सहकारी अर्बन बँकांची प्रगति झपाट्याने होत आहे. ह्या समाधानकारक स्थितीची कल्पना सालील आकड्यांवरून येईल:—

	१९३३-३४	१९३४-३५
बँकांची संख्या	११४	१३१
सभासद	१,५९,९५७	२,०९,६०३
भाग भांडवल	६७ ल. रु.	७६३ ल. रु.
रिक्षवर्ह फंड	२८	४०३
खेळते भांडवल	४३४	४८३
सभासदांच्या ठेवी	२२१३	२६६३
नफा	८३	१०३
डिव्हिडंड	६ ते ९ टक्के	६ ते ७३

एक नवा उपक्रम

लिव को. पी. बँकेचे प्रेसिडेंट श्री. ठाकूर यांनी लिव येथे, “उद्योग संवर्धक सहकारी मंडळ” या नांवाची एक लिमिटेड कंपनी सहकारी कायद्याखाली नोंदविण्याचा प्रयत्न चालविला आहे. या मंडळामार्फत प्रथम तेथे एक कापडाची लहान गिरणी निवणार असून दुसऱ्याहि अनेक धंद्यांस मंडळाकडून मदत मिळण्यासारखे व्यापक ध्येय मंडळाने ठेवलेले आहे. पंचवीस रुपयांचा एक शेअर असून अधिकृत भांडवल ५० हजार रु० ठरविलेले आहे. एक हजार रुपये भांडवल जमलेले असून मंडळाचे पोटांनियम तयार करून ते मंजुरीसाठी पाठविण्यांत आले आहेत. खेडेगांवांतील हा नवा उपक्रम प्रशंसनीय आहे.

कै. भाऊराव कोल्हटकरांचे गाणे ऐकावयास मिळेल काय ?

रा. रा. संपादक, "अर्थ" यांस:-

सा. न. वि. वि. आपल्या साप्ताहिकाच्या गेल्या महिन्याच्या एका अंकांत इंग्लंडचे प्रसिद्ध मुत्सद्दी मि. ग्लॅडस्टन व राजकवी लॉर्ड टेनिसन यांच्या भाषणांची जुनी ग्रामोफोन रेकॉर्ड्स विलायतेंत उपलब्ध झाली असून तीं ऐकतां येतील अशी व्यवस्था करण्यांत येत असल्याची माहिती दिली आहे. त्याचप्रमाणे, प्रसिद्ध महाराष्ट्रीय नट व गायक, कै. भाऊराव कोल्हटकर, यांच्याही पदांची जुनी नळ्यावर घेतलेली रेकॉर्ड्स हल्लीचे पिढीस ऐकावयास मिळण्याची सोय होणे शक्य आहे, अशी उपयुक्त सूचना आपण केली आहे.

कै. भाऊराव यांची, सौभद्र नाटकांतील पदांची रेकॉर्ड्स मी स्वतः ऐकली आहेत. माझे जेही, रा. रा. गजानन सखाराम देशपांडे, बी. एससी., शिक्षक कन्याशाळा, पुणे, (हल्ली ते बी. टी. चा अभ्यास कोल्हापूर येथे करीत असतात) यांनी गतवर्षी हिज मास्टर्स व्हॉइसच्या एका जुन्या ग्रामोफोनवर सौभद्र नाटकांतील रा. भाऊराव कोल्हटकरांच्या पदांच्या बांगड्या लाविल्या होत्या; सदरहु ग्रामोफोन जरी बिघडलेला होता, तरी बांगड्यांचा आवाज चांगला ऐकू येत होता. ग्रामोफोन व रेकॉर्ड्स रा. देशपांडे यांनी आपले नातेवाईक, श्री. चिंतामण गजानन देव, इनामदार, मुकाम ओझर, जिल्हा पुणे, यांचेकडून आणिली होती.

कै. भाऊराव यांच्या पदांच्या बांगड्या आतां फारच दुर्मीळ झाल्या आहेत. कोणी तज्ज्ञाने या बांगड्यांपासून नवीन रेकॉर्ड्स करून हल्लीचे पिढीस कै. भाऊरावांची गायकी ऐकावयाची संधी आणून दिल्यास फार बरे होईल.

आपली सूचना अत्यंत उपयुक्त वाटल्यावरून हें पत्र आपणांस लिहीत आहे. तरी त्यास आपले पत्रांत जागा घाल मशी आशा आहे. कळावे,

ता. २-८-३६

आपला,

"अर्थाचा" एक ऋणानुबंधी

विमेदारांच्या आरोग्याची जोपासना

व

डॉन ऑफ इंडिया विमा कं.

"विमेदारांच्या आरोग्याची जोपासना" ह्या शीर्षकाखाली 'अर्था' च्या गेल्या अंकांत आम्ही न्यूयॉर्क येथील मेट्रोपॉलिटन विमा कंपनीच्या कार्यासंबंधाने माहिती दिली होती. ह्या संबन्धांत डॉन ऑफ इंडिया लाइफ इ. कं. लि. च्या जनरल मॅनेजरांकडून आम्हांस एक पत्र आले असून त्यामध्ये सदरहु कंपनीच्या आयुष्यसंवर्धनपर योजनेसंबंधी खुलासा करण्यांत आला आहे. त्याचा सारांश खाली दिला आहे:-

"आपण हिंदुस्थानांतील विमा कंपन्यांस जागृत करण्याचा प्रयत्न केलांत, याबद्दल आम्ही आपले अभिनंदन करतो. अशा तऱ्हेचा सुसंघटित प्रयत्न आमचे कंपनीचे चालक मंडळाने सन १९३४ सालांत सुरू केला आहे व त्याचा योग्य व हितकारक परिणाम विमेदारांचे आरोग्यरक्षण दृष्ट्या कंपनीस फायदेशीर होत आहे असा अल्पांशाने का होईना अनुभव येत चालला आहे. आमचे कंपनीचे मेडिकल रेफरी सुविख्यात डॉ. भडकमकर यांचे अध्यक्षतेखाली १५ जुलै

१९३४ रोजी विमेदारांच्या आरोग्यचिकित्सांमंदिराचे उद्घाटन झाले, त्यामध्ये कंपनीच्या डायरेक्टर मंडळांतील उत्साही डॉ. एम. एस्. बेके व डॉ. एम्. एन्. कडे हे दोन वर्षे काम करीत आहेत व अनुभवाने या आरोग्यसंरक्षक योजनेचा विमेदार फायदा घेतात ही गोष्ट सिद्ध झाली आहे. ही आरोग्य योजना ज्यास्त प्रमाणांत प्रचारित व्हावी व ती खेडेगांवांतील बहुजनसमाजांत देखील पसरावी, ही गोष्ट लक्षांत घेऊन संबंध इलाख्यांतील ग्रामोद्धारमंडळांमार्फत आर्थिक संघटनेबरोबर विमासंरक्षक साधनांचाहि प्रसार करण्याचा आमचा प्रयत्न चालू आहे....."

कॉसमॉस को-ऑपरेटिव्ह अर्बन बँक लि., पुणे.

३० वी वार्षिक सभा.

या बँकेची ३० वी वार्षिक सभा नूतन मराठी विद्यालय हायस्कूलचे असेंब्ली हॉलमध्ये सन १९३५-३६ सालचा अहवाल, ताळेबंद, नफ्याची वांटणी व वार्षिक निवडणुकी वगैरे कामांसाठी ता. २७ सप्टेंबर १९३६ रोजी दुपारी दोन वाजतां भरणार आहे. तरी त्यावेळी सर्व सभासदांनी अवश्य यावे अशी विनंति आहे.

न्यू किताब बिल्डिंग,
लक्ष्मी रोड, पुणे.
५ ऑगस्ट १९३६

बोर्ड ऑफ डायरेक्टर्सचे
हुकुमावरून.
मा. के. कुळकर्णी,
सेक्रेटरी.

दी ट्रस्ट ऑफ इंडिया अँशुरन्स कंपनी, लिमिटेड

मुख्य कचेरी : लक्ष्मी रोड, पो. बॉ. नं. ४६, पुणे नं. २

चेअरमन : दि. व. के. आर. गोडबोले,

बी. ए., एम्. सी. ई., सी. बी. ई.,

एम्. आय. ई., (इंडिया)

डॉड-बारामती व पाचोरा-जामनेर रेल्वे कं. चे भागीदार

— विशिष्ट अंगे —

१. या कंपनीच्या घटनेप्रमाणे विमेदारांना कंपनीच्या नफ्यापैकी शेकडा १६ नफा बोनसच्या स्वरूपात परत करण्यांत येतो. विमेदारांना स्वतःतर्फे डायरेक्टर्स निवडून देता येतात.

२. "ट्रस्ट ऑफ इंडिया"च्या प्रत्येक विमेदारास त्याच्या पॉलिसीकमतेतून शस्त्रक्रिया किंवा रुग्णालयाच्या सर्चासाठी कंपनीकडून मदत मिळण्याची सवलत दिली जाते. विमेदार पंगू किंवा चरिताथीचे साधन मिळविण्यास असमर्थ झाल्यास त्याचे विमाहते बंद होऊन त्याला त्याची विमारक्रम दंडा वार्षिक हप्त्यांनी दिली जाते. याशिवाय, सोडकिंमन, ह्मेबंद विमा, रद्द पॉलिसी चालू करण्याविषयी सवलती, पॉलिसी-तारणावरील कर्ज, घरे विकत घेण्याच्या योजना, वार्षिक हप्त्यावर अडीच टक्के सूट ३० सर्व सवलतींचा अंतर्भाव "ट्रस्ट ऑफ इंडिया" कंपनीने केला आहे.

कॉलेज विद्यार्थ्यांची वैद्यकीय तपासणी

मुंबई विश्वविद्यालयास जोडलेल्या कॉलेजांतील विद्यार्थ्यांच्या वैद्यकीय तपासणीबाबतचा १९३५-३६ सालचा अहवाल प्रसिद्ध झाला आहे. ही तपासणी डिसेंबर १९३५ पूर्वी पुरी करण्यांत आली व तपासण्यांत आलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या १२,३७० होती. कोल्हापूर कॉलेजांतील तपासणीचा अहवाल उशिरा हातीं आल्यामुळे विश्वविद्यालयाच्या अहवालांत तो स्वतंत्रपणे शेवटी छापला आहे. तपासणीपासून काढण्यांत आलेल्या निष्कर्षांचे सार खालीलप्रमाणे आहे:—

(१) दक्षिण विभागांतील विद्यार्थ्यांचे स्नायु चांगले असले तरी त्यांचे वजन कमी होते. कसदार अन्नाचा अभाव, हे त्यांचे कारण होय.

(२) गुजरात विभागांतील विद्यार्थ्यांची प्रकृति सामान्यतः असमाधानकारक आढळली. त्यांतील विद्यार्थी फार लठू अगर अतिशय किरकोळ असे होते व त्यांचे स्वेळांकडे आणि व्यायामाकडे दुर्लक्ष असल्याचे दिसून आले.

(३) कर्नाटक विभागांतील विद्यार्थ्यांचा वैद्यकीय तपासणीत पहिला नंबर लागला व त्यांची प्रकृति सर्वांत चांगली आहे, असे निदर्शनास आले.

(४) सिंधी विद्यार्थ्यांचे वजन समाधानकारक होते परंतु शरीर पीळदार नव्हते.

(५) विद्यार्थिनींनी श्वासोच्छ्वासाचा व्यायाम घेणे अगत्याचे आहे.

(६) एकूण २,१५२ म्हणजे शेकडा १२ विद्यार्थ्यांची दृष्टि सदोष असून त्याविषयी काळजी घेतली जात नाही.

(७) वैद्यकीय तपासणीमध्ये कर्नाटक कॉलेजचा नंबर पहिला लागतो व हैद्राबाद (सिंध) कॉलेजचा शेवटी येतो. गुजरात-मधील कॉलेजांचा नंबरही तळाशीच आहे.

(८) प्रत्येक विद्यार्थ्याच्या तपासणीचा तका त्यास पहावयास मिळणे जरूर आहे. सदरहु तपासणीची एक प्रत विद्यार्थ्यांच्या पालकांकडे पाठविण्यांत यावी.

रजिस्ट्रेशन खात्याचा अहवाल

१९३५ साली मुंबई इलाख्यांतील रजिस्ट्रेशन खात्याकडे एकूण २,८६,०४७ दस्तऐवज नोंदले गेले व त्यांची किंमत २६ कोटी रुपये भरली. म्हणजे, १९३४ सालाच्या मानाने रजिस्ट्रेशनमध्ये ८,७०१ दस्तऐवजांच्या संख्येची आणि नोंदलेल्या दस्तऐवजांच्या किंमतीत ३३ कोटी रुपयांची वाढ झाली. व्याजाचे दर उतरले असल्यामुळे स्थावर इस्टेटांत पैसे गुंतविण्याच्या लोकांच्या प्रवृत्तीचा हा परिणाम असावा.

अहवालाचे साली सहकारी सोसायट्यांचेसंबंधी ११,९७१ दस्तऐवज नोंदण्यांत आले. १९३४ साली हा आंकडा १,५७१ ने कमी होता.

पारशी समाजांतील ५४१ विवाह नोंदले गेले व स्पेशल मॅरेज अॅक्टान्वये ८४ विवाह रजिस्टर झाले.

रजिस्ट्रेशन खात्यास अहवालाचे साली एकूण १७३ लक्ष रुपये उत्पन्न झाले. त्यांतून सव्व वजा जातां १० लक्ष १४ हजार रुपये निवळ उत्पन्न उरले.

धी सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.

हिंदुस्थानांतील प्रजेच्या हितासाठी अनेक नाविन्यपूर्ण उत्कृष्ट योजना.

होम सेव्हिंग खाते | सोने विक्री खाते
५ तोळे व १० तोळे लगडी

चालू खाते | सेफ डिपॉझिट व्हॉल्ट | विमा खाते
खाते

त्रैवार्षिक कॅश सर्टिफिकेट | एक्झिच्यूटिव्ह आणि
खाते | ट्रस्टी खाते

सविस्तर माहितीकरिता पत्रव्यवहार करा:—

स्वदेशप्रेमी लोकांनी स्वदेशी संस्थेला उत्तेजन देणे हे त्यांचे कर्तव्य आहे. जनतेची सेवा करणे हेच आमचे ध्येय आहे. वरील स्वदेशी संस्थे-कडून मिळणाऱ्या फायद्याचा अनुभव प्रत्येकाने घ्यावा.

सो. न. पोचखानवाला,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना—७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेले भांडवल रु. २,००,००,०००

वसूल झालेले भांडवल रु. १,००,००,०००

रिझर्व फंड रु. १,०४,००,०००

मुख्य कचेरी—ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई

शाखा—बुलियन एक्सचेंज (शेअर मेमन स्ट्रीट, मुंबई), वाटें (मुंबईनजीक), मलबार हिल (मुंबई), काळवादेवी (मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-चढायसारा, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, नागपूर सिटी.

लंडन एजन्ड्स—धी वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड.

चालू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर अखेर दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या चालू ठेवीवर शेकडा १ टक्का व्याज दिले जाईल; परंतु एक लाखावरील रकमेच्या चालू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली जाईल. सहामाही अखेर व्याजाची रक्कम ५ रु. इतकी असल्याशिवाय व्याज दिले जाणार नाही. कायम, थोडक्या मुदतीच्या व सेव्हिंग बँके-कडील ठेवी सुद्धा आम्ही ठेवून घेतो; व त्यावर व्याजाची योग्य आकारणी करतो; विशेष माहिती व नियम वगैरे अर्जांने मागवावेत.

शिवाय ट्रस्टी या नात्याने इतर जी कामे करावयाची ती करावी लागल्यास ती सुद्धा ही बँक करते. नियमांची माहिती अर्जांने मागवावी. शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात.

एजंट:—टी. आर. लालवाणी.

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street,
Bombay

716 Sadashiv Peth,
Poona City

दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया अँड्युअरन्स कंपनी

स्टॅट्युटरी सभेची हर्काकत

दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया अँड्युअरन्स कंपनी (हेड ऑफिस ६, बुधवार पेठ, पुणे २.) च्या भागीदारांच्या स्टॅट्युटरी सभेच्या वळी कंपनीचे अध्यक्ष दिवाण बहादुर का. रा. गोडबोले, बी. ए., एम. सी. ई., सी. बी. ई., एम. आय. ई., यांनी केलेले भाषण:- सद्गृहस्थहो,

ता. १२ जून १९३६ पर्यंतच्या स्टॅट्युटरी रिपोर्टाचा विचार करण्यासाठी आपण येथे जमलो आहो. आपली कंपनी ता. ४ जून १९३५ रोजी रजिस्टर झाली. ता. १७ जानेवारी १९३६ रोजी, म्हणजे चालू वर्षांभी काम करण्याची परवानगी जॉइंट स्टॉक कंपनीच्या रजिस्ट्रारकडून मिळाली. या मुदतीत १०२० शेअर्सची विक्री करण्यांत येऊन रु. ४०,०००/- जमविण्यांत आले.

कंपनीचे खर्चाचे प्रमाण शक्य तितकें कमी ठेवण्याचा ढाऱ्य-रकटर्सनी प्रयत्न केल्याचें आपल्याला रिपोर्टावरून आढळून येईलच. आतांपर्यंत मॅनेजिंग एजन्टसनी विनावेतन काम केलें असून ढायरेक्टरनी आपली फी घेतली नाही. कंपनीच्या शेअर-प्रॉस्पेक्टसमध्ये प्राथमिक खर्चासाठी रु. १०,०००/-ची मंजुरी घेतली असून, हा खर्च रु. ५१४२/११/- इतक्याच रकमेत भागविला आहे.

खर्चाच्या बाजूपैकी एकाच रकमेचा खुलासा केला पाहिजे. कंपनीने सेव्हिंग-क्लॉक्स खरेदीसाठी रु. ४९०९/१०/६ खर्ची टाकले आहेत. ही घड्याळें नाणें टाकलें तरच चालतात. यामुळे विमेदारांचा विमा-हत्ता आपोआप मोळा होतो. या घड्याळांमुळे आयुर्विम्याची लोकप्रियता बरीच वाढली आहे. ही घड्याळें एका विख्यात जर्मन कंपनीपासून खरेदी केली असून कारखान-दारांनी त्याबद्दलची हमी घेतली आहे.

आजपर्यंत झालेल्या कामाचा उल्लेख येथें करणें आवश्यक आहे. आतांपर्यंत एक लाखापेक्षा जास्त रकमेचे विमाअर्ज कंपनीकडे आले असून, त्यांपैकी पाऊण लाखापेक्षा जास्त रकमेचे मान्य करण्यांत आले आहेत. यापैकी पुष्कळसे काम ज्या वर्गात विम्याचा प्रसार झाला नव्हता, अशा वर्गातून आले आहे.

यावरून आपल्या लक्षांत आले असेलच की, या थोड्या मुदतीत कंपनीने पुष्कळ मोठी प्रगति दाखविली आहे. मला अशी आशा वाटते की, या कंपनीचे कार्य दिवसेंदिवस वाढत जाईल व नवीन काम मिळविण्यासाठी मी तुम्हां सर्वांना कंपनीशी सहकार्य करण्याची विनंति करतो.

यानंतर कंपनीच्या भागीदारांच्यातर्फे पुढील प्रश्न विचारण्यांत आले.

(१) श्री. पुरंदर गणेश मराठे, पुणे नं. ४ यांजकडून...

प्रिलिमिनरी खर्च म्हणून दाखविलेली रक्कम रु. ५१४२/११/- ही दिसण्यांत बरीच मोठी वाटते. या खर्चाचा तपशील सांगण्यांत येईल काय ?

श्री. गोडबोले यांच्याकडून खुलासा...

रजिस्ट्रेशन फी

रु. ५००-०-०

ढायरेक्टरची व कांहीं शेअरहोल्डर्सची

सहानुभूति इ. मिळविण्यासाठी रजि-

स्ट्रेशनपूर्वी केलेला प्रवासखर्च

रु. ८२९-१०-०

छपाई व स्टेशनरी

रु. २४५२-६-०

यांतील बरीचशी छपाई कंपनीला ३ वर्षे

पुरेल इतकी आहे.

जाहिरात

रु. ३६०-११-०

एकूण रु. ५१४२-११-०

(२) श्री. आर. एन. अभ्यंकर, बी.ए., एल.एल. बी., मॅनेजिंग एजन्ट-कॉमनवेल्थ अँड्युअरन्स कंपनी, लि. पुणे २ यांजकडून... कॅपिटल रिसीटमध्ये शेअरडिपॉझिट म्हणून रु. ६६०/-जमा दाखविला आहे. हे शेअर्स कां मान्य करण्यांत आले नाहीत ? शेअर्स मान्य करतांना कांहीं विशेष धोरण पाळण्यांत आले होते काय ?

श्री. गोडबोले यांच्याकडून खुलासा...

आतांपर्यंत १०२० शेअर्स अलॉट करण्यांत आले. या शेअर्स-वर जमा झालेली रक्कम रु. ४०,०००/- भांडवली खर्चासाठी पुरेशी वाटल्यावरून जास्त शेअर्स अलॉट करण्यांत आले नाहीत. असे धोरण ठेवण्यांत भांडवलावर बाब्या लागणाऱ्या व्याजाचा बोजा कंपनीवर वाढू नये हा एकच हेतु होता.

१०००ची दर्शनी किंमत रु. १०००००/-आमच्या मते विमेदारांना कंपनीबद्दल विश्वास वाटण्यास पुरेशी आहे. या सोईमुळे मोठ्या भांडवलाचे स्थैर्य मिळून त्यापैकी ४० टक्के भागावरच कंपनीला व्याज घावे लागेल.

शेअर्ससाठी ज्या अनुक्रमाने अर्ज आले त्या अनुक्रमानेच ते अलॉट करण्यांत आले आहेत. याशिवाय दुसरे धोरण शेअर्स मान्य करताना ठेवले नव्हते.

(३) श्री. राजगुरु, ढायरेक्टर-कॉमनवेल्थ अँड्युअरन्स कं. लि., पुणे यांजकडून.....यापुढे आणखी किती शेअर्स अलॉट करण्याचा कंपनीचा विचार आहे ?

श्री. गोडबोले यांच्याकडून खुलासा...

आतांपर्यंतच्या अनुभवावरून व कंपनीचे फायदे विस्तृत करण्यासाठी आणखी सुमारे ५०० शेअर्स विकण्याचा आमचा विचार आहे.

स्टॅट्युटरी रिपोर्ट पास करण्याच्या अध्यक्षांच्या ठरावाला दुजोरा देताना बॅरिस्टर एन. एम्. पटवर्धन (सेवानिवृत्त डिस्ट्रिक्ट व सेशनस जज व एकवेळचे वर्कमेन्स कॉपेनसेशन कमिशनवरील अधिकारी) म्हणाले...आपण हा रिपोर्ट विनहरकत पास करावा. शक्यतोवर थोड्या भांडवलांत प्राथमिक खर्च भागविण्याचे मॅनेजिंग एजन्टसचे धोरण स्पृहणीय आहे. यापुढे हप्त्याचे उत्पन्न जमा होऊ लागल्यावर आतां जमविलेले जास्त भांडवल निरुपयोगी होईल. मुंबईच्या न्यू इंडिया कंपनीने प्राथमिक जमा केलेले भांडवल परत केल्याचे आपणांस माहीत आहेच. विम्याचा घंदा हा स्वतः भांडवल निर्माण करणारा घंदा आहे. कॅनडातील सन लाइफ कंपनीने विमेदार व कंपनीचे नोकर यांचेसाठी एक शहर वसविण्याचे ठरविले आहे.

काटकसर व पैशाच्या व्यवहाराबद्दलच्या दक्षतेबद्दल दिवाण बहादुरांचे नांव प्रसिद्ध आहे. त्यांनी अनेक कंपन्या उभारून यशस्वी करून दाखविल्या आहेत व पुण्यांतील अनेक संस्थांचे ते अध्यक्ष असून त्यांचे काम पहात आहेत.

त्याचप्रमाणे, मध्यप्रांतांत कमिशनर म्हणून सेवानिवृत्त झालेले व एक वेळचे जॉइंट स्टॉक कंपनीचे रजिस्ट्रार श्री. के. एस. जटार, सी. आय. ई. हे उपाध्यक्ष आहेत. या अध्यक्षा-उपा-

अध्यक्षांच्या जोडीकडे बोट दाखविल्यानंतर कंपनीच्या काटकसरीच्या धोरणाबद्दल जस्त शिफारसीची जरूरी लागेल असे वाटत नाही.

यानंतर मते घेऊन स्टॅट्युटरी रिपोर्ट एकमताने पास झाल्याचे जाहीर करण्यांत आले. खानसाहेब एच. डी. चिर्नोय यांनी अध्यक्षीय भाषण मानल्यानंतर सभा बरखास्त झाली.

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे			३%
बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)			
५% (१९४०-४३)	१११-१
५% करमाफ लोन (१९४५-५५)	१२०-११
५% (१९३९-४४) लोन	१०८-७
४३% लांब मुदत (१९५५-६०)	११९-४
४% १९६०-७०	११४-१२
४% १९४३	१११-०
३३% विनमुदत	९९-१५३
३३% १९४७-५०	१०७-४
२३% १९४८-५२	१००-११

निमसरकारी रोखे			
४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लांब मुदत)			१११-०
४% पोर्ट ट्रस्ट (गॅरंटी व तीन महिन्यांच्या नोटिशीने परत फेड)			१००-८
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत)	११०-०
४% मुंबई सिटी इन्फ्रस्ट्रक्चर ट्रस्ट बॉण्ड (७०वर्षे मुदत)	१०९-१२
४% म्हेसूर कर्ज (१९५३-६३)	१११-४
५% म्हेसूर (१९५५)	१२३-८

मंडळ्यांचे भाग

बँका			
बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)			१३५-८
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)			११५-१२
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% डिवि.)			३५-४
इंपीरियल बँक (५०० रु., १२% डिवि.)			१५८२-८
रिझर्व्ह बँक (१०० रु.)			१३५-०

रेल्वेज			
दौंड-बारामती (१०० रु. चा भाग, डिवि. ५%)			१०६-०
पाचोरा-जामनेर (१०० रु. चा भाग, डिवि. ६%)			९६-४
अहमदाबाद-प्रांतज (५०० रु. चा भाग, डिवि. ९३%)			९३०-०

वीज			
बाँबे ट्रॅम्वे (ऑर्डि. भाग ५० रु. डिवि. १३%)			१५९-६
कराची (१०० रु. चा भाग, डिवि. ९%)			२४०-०
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, डिवि. ९%)			२४५-०
टाटा पॉवर (१,००० रु. ऑर्डि, डिवि. ५३%)			१६२२-८
टाटा पॉवर (१,००० रु. प्रेफरन्स, डिवि. ७३%)			१६१०-०

इतर			
टाटा आयर्न (१५० रु. प. प्रेफरन्स डिवि. ६%)			१९२-८
टाटा आयर्न (१०० रु. डु. प्रेफरन्स, २२ रु. ८ आ.)			१६५-८
टाटा आयर्न (७५ रु. ऑर्डि.)			१८४-४
टाटा आयर्न (३० रु. डिफर्ड)			७२३-१२

एशियन पॉलिसी

म्हणजेच

आयुर्विम्बाच्या निरनिराळ्या सर्वांस
सोयीस्कर योजना.

महाराष्ट्रांत ठिकठिकाणी एजंट नेमावयाचे आहेत

धी एशियन अँशुरन्स कंपनी, लिमिटेड

एशियन बिल्डिंग : मुंबई नं. १

वेस्टर्न इंडिया

लाइफ इन्शुरन्स कंपनी लि.

स्थापना स. १९१३. मुख्य कचेरी-सातारा.

संपूर्ण स्वदेशी, अत्यंत सुदृढ, माफक हप्त्याची
पहिली व पहिल्या प्रतीची महाराष्ट्रीय
विमासंस्था.

बोनस { हयातीतील रु. ६०
त्रैवार्षिक
दरहजारी { हयातीनंतरचे रु. ७५

१९३५ मधील नवे काम ५१,३०,०४२ रु.

एकूण चालू काम २,७०,००,००० रु. अधिक

एकूण जिंदगी ७१,७१,०९३ रु.

लाइफ फंड ६०,४२,८७३ रु.

एजन्सी व इतर माहितीसाठी पत्रव्यवहार करा.

दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनी, लिमिटेड. रे पेपर मिल, मुंबई, पुणे पदमजी पेपर मिल, मुंबई.

पूर्वी आम्हांस लागणारा सर्व कागद आम्ही आपल्या देशांतच तयार करित होतो, आणि महाराष्ट्रातील कागदाचा धंदा सुप्रसिद्ध होता.

सध्यांच्या यांत्रिक युगांत, कागदाचे प्रकार आणि त्यांस असलेली मागणी विलक्षण वाढली असतां आम्ही पूर्ण स्वदेशी कागदच कां वापरूं नये आणि आम्हांस सर्व स्वदेशी कागद कां पुरवतां येऊं नये!

ह्या प्रश्नांस, दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनीने, अनेक प्रकारांचा व प्रतींचा कागद आपल्या

कार्यक्षम कारखान्यांत तयार करून समाधानकारक उत्तर दिलें आहे.

तुम्हांस कसलाहि कागद पाहिजे असो, त्यासंबंधानें खालील पत्त्यावर

चौकशी करून तो कागद घ्या.

८१५-१६ भवानी पेठ, पुणे.

अहमदाबाद हाऊस, बॅलर्ड एस्टेट, मुंबई.

मुलांचा आनंद कोणा पालकाला नको! त्यांतून
'आनंदा' चा खास अंक! मग काय त्यावर
मुलांच्या उड्यावर उड्या!

'आनंदा'च्या खास अंकाचा थाट

आतां सर्व मुलांना माहीत झाला आहे. ती दोन रंगी छपाई चित्रांची लयलट, गोष्टींची रम्यता, कवितांची बहार-हो! सांगायचें विसरलोंच! यंदां पुष्कळ कवितांना त्यांतील वर्णनाच्या चित्रांचीच चौकट बसविली आहे-गुळगुळीत कागद, सुबक छपाई व मोहरेदार मुखपृष्ठ हे खास अंकाचे विशेष त्यांना ठाऊक झाले आहेत. 'आनंद' वर्षभर त्यांची किती करमणूक करतो, त्यांच्या ज्ञानांत किती भर घालतो व त्यांना किती हवाहवासा वाटतो हे ती केव्हाहि सांगतील. आपण आपल्या मुलांकरितां तो एक वर्षभर घेऊन पहा म्हणजे आपणांसहि कळून येईल. वार्षिक वर्गणी रु. ६. सह लहान अंकाची २ रु. मोठ्या अंकाची ३ रु. वर्षारंभ जुलैपासून. अंक दरमहा पंधराव्या तारखेस प्रसिद्ध होतो.

पत्ता:- म्यानेजर आनंद, पुणे २.

गणेशचतुर्थीस प्रसिद्ध होणार !

पुरुषार्थाचा गणेशांक (भाग २ रा)

या अंकांत गणपतीसंबंधीचे वैदिक, पौराणिक व महाराष्ट्रीय साधुसन्तांचे सर्व लिखाण सोपपत्तिक येणार असून शिवाय उत्तर व दक्षिण हिन्दुस्थानांत संशोधकांस ज्या प्राचीन गणेशमूर्ति आढळल्या आहेत, त्यांची विशेष माहितीसह सुबक छायाचित्रे देणार आहे. किं. २ रु. पण वर्गणीचे ३ रु. म. ऑ. नें पाठविणारांस हा अंक वर्गणीतच मिळेल.

गणेशांक भाग १ ला किं. २ रु.; पण चालू ग्राहकांस हा अंक फक्त १ रु. स देऊं. तरी वाचकांनीं रजिस्ट्रेशनसर्चासह एकंदर २०३ रु. पाठवावे. म्हणजे दोन्ही विशेषांक रजिस्ट्रेशन पाठवूं. प्रत्येक हिन्दूच्या घरी हे अंक असले पाहिजेत.

व्यवस्थापक पुरुषार्थ, औंध, (जि. सातारा).

WANTED Arts Graduates & Medical Practitioners to push up Rural Uplift & Medical Relief Movement in furtherance of Insurance Benefit Plans throughout district places in the Presidency. Adequate remuneration to capable workers.

Apply with particulars to :-

Head Office :-
99, LAXMI ROAD,
POONA.

General Manager,
THE DAWN OF INDIA
LIFE INS. CO. LTD.

यशासाठीं दररोज १॥ पै खर्च करा.

आरोग्य, ऐश्वर्य व जीवनसौंदर्य यांना वाढिल्लें
बृहन्महाराष्ट्राचें आवडतें व लोकप्रिय

भाग्योदय मासिक

आजच सुद्धं ठेवा. दरमहा प्रसिद्ध होतें. यांत उत्साहवर्धक लेख, स्फूर्तिदायक चरित्रे, चटकदार लघुकथा आणि सुंदर कविता येत असतात. वा. व. २॥ रु. पुढील पत्त्यावर लिहा.

साहित्य कार्यालय, कराड जि. सातारा.

पुणे शहर म्युनिसिपालिटीकडून मंजूर होणाऱ्या

भव्य इमारती बांधण्याकरितां सुंदर नकाशाबाबत

कन्सल्टिंग संव्हेअर जी. जी. तळवलकर यांना भेटावें.

वेळ:- सकाळीं ८ ते १० व दुपारी ४ ते ६.

ठिकाण:- ७७३, सदाशिव, पुणे २.

हे पत्र पुणे, पेठ भांडुर्डा प. नं. १३६१३ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. अनंत विनायक पटवर्धन यांनी छापिलें, व ग. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए., यांनी 'दुर्गाधिवार', भांडुर्डा. प. नं. १२४/१३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केलें.